

Metodika

Téma 7

Češi, Židé a Němci pro žáky se SVP (1918–1938)

Obsah

Téma 7: Češi, Němci a Židé pro žáky se SVP (1918-1938)

Hodina 1. Národnostní složení republiky a perspektiva menšin	5
Hodina 2. Nejednoznačnost národnostní identity	14
Hodina 3. T. G. Masaryk jde do divadla	22
Hodina 4. Kdo má (získá) cenu?	
Mnohojazyčná československá literatura	27
Hodina 5. Průmysl první československé republiky	33
Hodina 6. Z komínů nestoupá dým	
Hospodářská krize v Československu	39

Obecné informace k úpravě hodin pro jednotlivé skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)

Celek DVZ 7 je tematicky stejný jako celek DVZ 1, ale jednotlivé hodiny a aktivity (jejich zadání, forma použitých pramenů, grafické rozvržení) jsou upraveny pro jednotlivé skupiny žáků/žákyní se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP), a to konkrétně pro žáky/žákyně s odlišným mateřským jazykem OMJ, pro žáky/žákyně s lehkým mentálním postižením, pro žáky/žákyně se zrakovým postižením, pro žáky/žákyně se sluchovým postižením a pro žáky/žákyně s poruchami učení, a to především pro žáky/žákyně s dyslexií a dysortografií. Na tyto dvě skupiny jsme se zaměřili z toho důvodu, že právě tyto skupiny by mohly mít s plnou verzí materiálu (DVZ 1) největší problém, a to proto, že hodina obsahuje mnoho textového materiálu. V rámci jednotlivých hodin a aktivit nepracujeme s čísly a s vykonáváním praktických úkolů, proto jsme se nezaměřili na skupinu žáků/žákyní s dyspraxií nebo s dyskalkulií.

Každá hodina je tvořena třemi pdf. První forma pdf je upravena pro žáky s OMJ a žáky s lehkým mentálním postižením. Pdf pro tyto skupiny žáků/žákyní je označeno názvem „Zjednodušená verze“. Druhá upravená forma pdf je určena pro žáky se zrakovým postižením, a je označena názvem „Verze uzpůsobená pro čtečky obrazovek“. Třetí upravená forma pdf je určena pro žáky se sluchovým postižením a pro žáky s dyslexií, tato verze je označena názvem „Verze graficky upravená pro lepší orientaci v textu“. Názvy jednotlivých verzí jsme zvolili po pečlivém zvážení a konzultaci s odborníky na práci se žáky/žákyněmi se SVP, a to na základě technických úprav jednotlivých materiálů, což se ukázalo být vhodnější než označení na základě konkrétních specifických potřeb žáků/žákyní.

Zjednodušená verze, upravená forma pdf pro žáky s OMJ a žáky s lehkým mentálním postižením

Pro potřeby žáků/žákyní s OMJ a žáků/žákyní s lehkým mentálním postižením byla upravena zadání, použita jednodušší slovní zásoba a větná skladba. Upraveny byly také primární prameny (některé prameny musely být zkráceny a byl upraven dobový jazyk). Vzhledem k provedeným úpravám, žáci/žákyně nepracují s primárními historickými prameny. Základní obsah a hlavní myšlenka každého pramene byla zachována, a proto, i navzdory úpravám textů, jsou žáci/žákyně schopni/schopny se plnohodnotně zapojit do diskusí v rámci vyučovací hodiny.

Pro potřeby žáky/žákyně s OMJ jsou speciálně připraveny pracovní listy, které obsahují slovní zásobu potřebnou pro danou hodinu. Pro zvládnutí vybrané slovní zásoby mají žáci/žákyně s OMJ k dispozici několik cvičení, která ověřují porozumění slovní zásobě. Tento pracovní list učitel předá žákům/žákyním s OMJ jako domácí přípravu před samotnou hodinu.

Verze uzpůsobená pro čtečky obrazovek, upravená forma pdf pro žáky se zrakovým postižením

Pro potřeby žáků/žákyně se zrakovým postižením byly materiály upraveny z formátu pdf do formátu word tak, aby je bylo možné přečíst čtecími zařízeními. Dlouhé texty byly rozděleny do kratších celků, za kterými následují otázky k ověření porozumění textu. Obrazové materiály byly přepsány do textové formy, aby žáci/žákyně porozuměli obsahu jednotlivých obrazových materiálů. K souborům je přidána samostatná složka Audio, kde lze nalézt všechny audio soubory k jednotlivým hodinám a v případě zájmu si je žáci mohou přehrát.

Verze graficky upravená pro lepší orientaci v textu, upravená forma pdf pro žáky se sluchovým postižením a dyslexií

Pro potřeby žáků/žákyně se sluchovým postižením a pro potřeby žáků/žákyně s poruchami učení jsme upravili aktivity do společného formátu. Zvětšili jsme písmo a texty jsme rozdělili do menších celků. Za každým celkem je set otázek, který ověřuje porozumění textu. Tyto úpravy zajistí lepší orientaci v textech, což by mělo žákům/žákyním usnadnit práci.

Všechna zadání procházky DVZ 7 jsou připravena tak, aby je bylo možné použít současně se zadáními z DVZ 1. Všichni žáci/žákyně pracují na jednotlivých aktivitách společně, čímž se naplňuje cíl integrace všech žáků ve vzdělávacím procesu. Aktivity jsou upraveny tak, aby všichni žáci/žákyně byli schopni plnohodnotně participovat na vzdělávacím procesu.

Cíl hodiny je pro všechny žáky/žákyně stejný, případná úprava zadání nebo jeho formy nemá na cíl vliv.

U každé hodiny jsou nejdříve uvedeny pro lepší porozumění a přehlednost zadání a obrázek dané aktivity z DVZ 1. Následují obrázky upravených pdf pro jednotlivé skupiny žáků se SVP a případné komentáře a doporučení k takto upraveným cvičením.

Hodina 1

Národnostní složení republiky a perspektiva menšin

Předmět: Dějepis | Čas: 45 minut

Struktura hodiny:

1. aktivita

Oficiální politika (20 minut)

- Samostatná práce
 - Poslech/četba dobového pramene a vypracování odpovědí na otázky (10 minut)
- Diskuse – celá třída společně (10 minut)

➤ Při četbě dobového textu je žák schopen popsat národnostní složení první republiky. Zároveň se také seznámí se základními právy národnostních menšin, které jim zaručovala ústava a jazykový zákon z roku 1920.

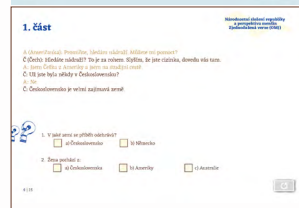
Téma 1

- Plná verze, původní dobový text, obrázky pro analýzu textu na závěr.

Téma 7

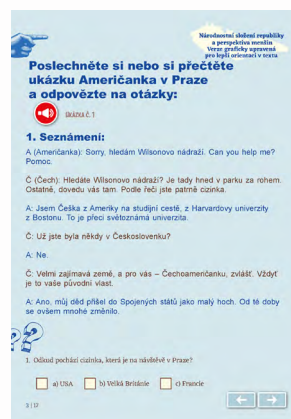
Zjednodušená verze (OMJ)

- Text jazykově zjednodušen a zkrácen, otázky prokládají text.

Téma 7

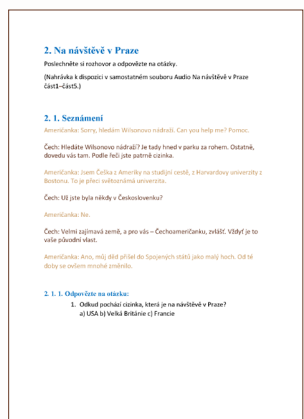
Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Text původní, zvětšené písmo, otázky prokládají text.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

- Text původní, ale rozdělen na několik částí, otázky prokládají text.

pokračování na další straně

← pokračování z předchozí strany

2. aktivita

Pohled menšin (25 minut)

- Skupinová práce (15 minut)
 - Četba dobových článků z novin
 - Vyplňování tabulky
- Diskuse – celá třída (10 minut)

➤ Cílem je představit žákům pohled příslušníků různých národností žijících v Československu na jejich situaci a na práva, která měli. V diskusi mají žáci možnost konfrontovat poznatky z jednotlivých cvičení.

Téma 1

- Plná verze, původní dobové texty, práce s tabulkou.

Téma 7

Zjednodušená verze (OMJ)

- Texty jazykově zjednodušeny a zkráceny, otázky zjednodušeny, přidán výběr z možností, práce s tabulkou zachována.

Téma 7

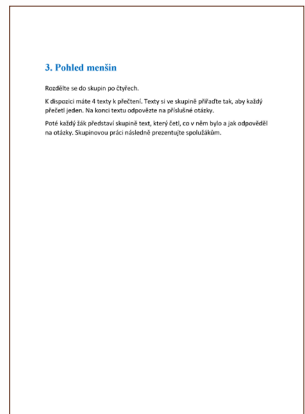
Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Text původní, zvětšené písmo, práce s tabulkou zachována.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

- Texty původní, otázky jsou umístěny za jednotlivé texty.

← pokračování na další straně

2. aktivita

Pohled menšin – Diskuse

← pokračování z předchozí strany

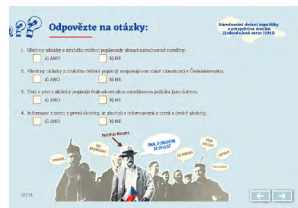
Téma 1

- Otevřené analytické otázky do diskuse reflektující znalosti z předchozích aktivit.

Téma 7

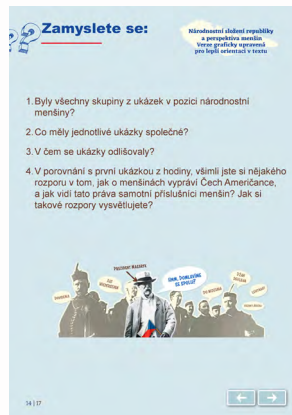
Zjednodušená verze (OMJ)

- Otázky upraveny a zjednodušeny, otázky jsou s možnostmi odpovědí.

Téma 7

Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Ponecháno původní zadání.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

- Ponecháno původní zadání, které bylo přepsáno do formátu pro čtecí zařízení.

Cíl hodiny:

- **Oborová úroveň:**
 - Žák si uvědomí mnohonárodnostní charakter první československé republiky (je schopen vyjmenovat jednotlivé národnosti žijící ve státě).
 - Žák je schopen pojmenovat a analyzovat důsledky soužití různých skupin pro společnost státu z pohledu většiny i menšiny.
- **Kompetenční úroveň:**
 - Žák promýšlí historickou situaci z různých pohledů (pohled většiny, pohled menšiny) a reflektuje vlastní postoj.
- **Český jazyk pro žáky s OMJ:**
 - Žák/žákyně se seznámí s terminologií.
 - Žák/žákyně se naučí používat názvy národností a najít informace v krátkém textu a poslechu.

Kontext:

Ačkoliv byla Československá republika vyhlášena Národním výborem „jménem československého národa“, nejednalo se o jednonárodnostní stát. Nový stát „zdědil“ po svém předchůdci – rakousko-uherské monarchii – také mnohonárodnostní charakter.

Nově přijatá Ústava z roku 1920 přiznávala československým občanům rovnost před zákonem a rovná práva bez ohledu na rasu, jazyk a náboženství. Návazně přijatý jazykový zákon (taktéž z roku 1920) dále upřesnil kromě jiného i práva užití menšinových jazyků v republice (příslušníci menšin mohli uskutečňovat podání vůči úřadům, jen pokud v příslušném soudním okrese bylo alespoň 20 % obyvatel příslušníky dané menšiny). Československý jazyk se stal jazykem úředním, v důsledku toho byli ve státních úřadech privilegováni Češi a Slováci. Menšinové kulturní instituce se v důsledku jazykového zákona staly převážně soukromými a stát podporoval především instituce české a slovenské (československé).

I v současném světě je jednonárodnostní stát velmi ojedinělým jevem. Je proto důležité porozumět dynamice vztahů mezi jednotlivými národnostními skupinami. Pochopit hlediska většiny, ale také menšiny, a také to, že jejich hlediska si nemusí vysloveně odporovat, mohou existovat vedle sebe, ale také se mohou protnout. Porozumět výhodám, ale také možnému nebezpečí konfliktu.

Příklad první československé republiky může výše zmíněné ukázat a naučit.

1. aktivita: Oficiální politika

Ukázka „Čech a Američanka“ pochází z knihy „Nejkrásnější země: kniha mládeže o Československu“. Tato ilustrovaná publikace pro mládež nabízela všechny základní informace o republice – od hospodářství, průmyslu, po popis krajiny a složení obyvatelstva. Kniha byla vydána v roce 1938. V této době již sílily kritické hlasy o postavení menšin v ČSR, článek ale reprodukuje obraz bezproblémového soužití, který Československo vytvářelo v domácí i zahraniční politice.

V tomto kontextu je potřeba pracovat s informacemi, které se v dané publikaci vyskytují. Je to jenom jedna z možných interpretací a zobrazení skutečnosti.

Ukázka reprodukuje oficiální státní politiku vůči menšinám, a soustředí se na formální práva, v další části hodiny je tento obraz konfrontován se složitějšími situacemi.

2. aktivita: Pohled menšin

Žáci mají k dispozici čtyři dobové texty z novin, které byly publikovány mezi léty 1919–1928. Všechny ukázky více či méně radikálně kritizují československou menšinovou politiku a zobrazují pohled dané národnostní skupiny. Žáci mají k dispozici ukázky zobrazující pohled polské, německé a židovské menšiny. Slováci sice formálně patřili k československému národu, na jehož existenci byla myšlenka státu založena, ale část reprezentace Slováků byla vždy s touto situací nespokojena a požadovala autonomii či samostatnost.

Při diskusi se žáky doporučujeme zdůraznit fakt, že stejně jako všechna mediální sdělení, i tyto články byly napsány v určité dobové náladě, kontextu a za určitým cílem, a nezobrazují situace jednotlivých národnostních skupin jako celku.

Doporučení:

1. aktivita: Oficiální politika

Aktivitu je možné spojit s výkladem Ústavy i jazykového zákona, které byly přijaty v roce 1920, a následně propojit s učivem Občanské nauky o Listině základních práv a svobod.

Dále je možné se zaměřit na následující okruh otázek:

1. Jaký typ státního zřízení umožňuje všem svým občanům (bez ohledu na pohlaví, rasu, jazyk / národnostní příslušnost, vyznání a politické přesvědčení) se podílet na správě a řízení státu? (Demokracie.)
2. Jaký typ dokumentu v současnosti garantuje základní lidská práva a svobody? (Listina základních práv a svobod.)
3. Umíte popsat, jaký je rozdíl mezi státním občanstvím a národností člověka?
4. Myslíte si, že současná Česká republika je mnohonárodnostní stát podobně jako první Československá republika? Najděte současné národnostní složení obyvatelstva České republiky.

2. aktivita: Pohled menšin

Úkol je možné zadat žákům i individuálně, například jako domácí úkol. V tom případě žák přečte všechny čtyři texty a vyplní tabulku sám. I pokud žáci pracují samostatně, je vhodné se k aktivitě vrátit v hodině. Žáky můžeme buď rozdělit do skupin, kde porovnávají své tabulky a diskutují, nebo je možné otevřít diskuzi s celou třídou. Doporučujeme zadat žákům, aby si své odpovědi vyměnili alespoň se třemi spolužáky.

Správné odpovědi:

1. aktivita: Oficiální politika

Otázky:

- 1) Odkud pochází cizinka, která je na návštěvě v Praze?
 - a) **USA**
 - b) Velká Británie
 - c) Francie

- 2) Kolik obyvatel československé národnosti žilo v první československé republice?
 - a) 8 500 000
 - b) **9 700 000**
 - c) 10 200 000

- 3) V ukázce byly vyjmenovány jednotlivé národnosti, které žily v první československé republice. Která mezi ně nepatří?
 - a) Poláci
 - b) Rumuni
 - c) **Bulhaři**

- 4) Která národnostní menšina byla v první československé republice nejpočetnější?
 - a) **Němci**
 - b) Maďaři
 - c) Rusíni

- 5) Jaký dokument zajišťoval národnostem práva?
 - a) **Ústava**
 - b) Školský zákon
 - c) Listina základních práv a svobod

2. aktivita: Pohled menšin

	Autor			
	Urzidil	Kubisz	Selbstwehr	Slovenská pravda
Otázky				
Situaci které národnostní skupiny autor ve své ukázce zmiňuje?	německá	polská	židovská	slovenská
Z jakého roku je ukázka?	1922	1925	1919	1927
Co si autor myslí o situaci národnostní skupiny v Československu?	Němci nejsou bráni jako rovnoprávná součást státu, vadí jim, že je to stát Čechů, a cítí, že jim není přiznáno právo na sebeurčení.	Poláci jsou jako národnostní menšina utiskováni, zároveň kritizuje i nejednotnost Poláků.	Bezprostředně po vzniku republiky byl v Československu postoj k židovské menšině pozitivní, pak přišel zvrát a antisemitismus sílí.	Po vzniku Československa Slováci doufali v rozvoj slovenského jazyka, literatury a kultury, avšak přišlo zklamání. Ve školách dominuje čeština (dle autora čechoslovenština) a slovenština se nerozvíjí. Autor přirovnává situaci k maďarizaci za Rakouska-Uherska.
Když autor vyjadřuje nespokojenost s přístupem k ostatním národům, co konkrétně popisuje?	Stát je ztotožňován jenom s českým národem.	Poláci nemají zastoupení v parlamentu a nejsou jim přiznána všechna práva.	Výskyt antisemitismu v novinách politických stran.	Ve škole se děti neučí slovenský jazyk a literaturu, ale zdůrazňuje se ideologie čechoslovakismu.

Správné odpovědi Zjednodušené verze:

1. aktivita: Oficiální politika

1) V jaké zemi se příběh odehrává?

- a) Československo
- b) Německo

2) Žena pochází z:

- a) Československa
- b) Ameriky
- c) Austrálie

3) V Československé republice žili lidé různých národností.

- a) Ano
- b) Ne

4) Lidé kterých národností žili v Československu:

- c) Němci **ano** / ne
- d) Maďaři **ano** / ne
- e) Češi **ano** / ne
- f) Slováci **ano** / ne
- g) Bulhaři ano / **ne**
- h) Poláci **ano** / ne
- i) Židé **ano** / ne
- j) Rusíni **ano** / ne

5) Podle Ústavy měli lidé národnostních menšin v Československé republice stejná práva jako Češi a Slováci.

- a) Ano
- b) Ne

2. aktivita: Pohled menšin

	Autor			
	Urzidil	Kubisz	Selbstwehr	Slovenská pravda
Otázky				
O jaké národnostní menšině se v textu píše?	německá	polská	židovská	slovenská
Z jakého roku je ukázka?	1922	1925	1919	1927
Je autor spokojen se situací své národnostní menšiny?	ne	ne	ne	ne
Autor textu je nespokojen s:	Stát je ztotožňován jenom s českým národem.	Poláci nemají zastoupení v parlamentu a nejsou jim přiznána všechna práva.	Výskyt antisemitismu v novinách politických stran.	Ve škole se děti neučí slovenský jazyk a literaturu, ale zdůrazňuje se ideologie čechoslovakismu.

Hodina 2

Nejednoznačnost národní identity

Předmět: Dějepis, Občanská nauka | Čas: 45 minut

Struktura hodiny:

1. aktivita

Různé identity jedné rodiny (25 minut)

1. část (15 minut)

- Samostatná práce
 - Práce s dobovým textem

⇒ Vybraná ukázka představí žákům příklad rodiny/jednotlivce, u kterých jednoznačné určení národní identity bylo problematické.

Doporučení:

Jedná se o náročný text (k textu jsou přiložena vysvětlení základních pojmů judaismu), proto vyzvěte žáky, aby si dělali poznámky.

2. část (10 minut)

- Skupinová práce
 - Vyplňování sčítacího archu
 - Diskuse

⇒ Cvičení nemá jednoznačné odpovědi – členové rodiny mohli jako státní příslušnost zadat československou, židovskou ale i německou.

pokračování na další straně

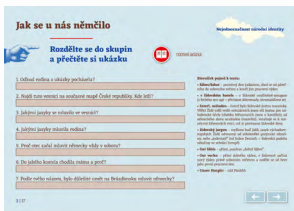

1. aktivita

Různé identity jedné rodiny, 1. část

← pokračování z předchozí strany

Téma 1

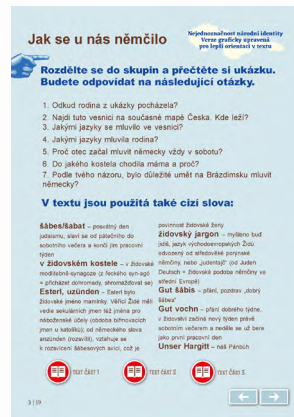
- Původní dobový text, otázky pro analýzu textu na závěr, slovníček pojmů.

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

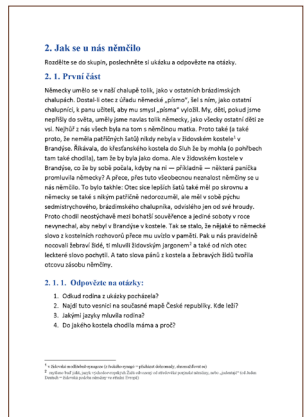
- Text jazykově zjednodušen a zkrácen, otázky (s možnostmi odpovědi) prokládají text.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Původní text zachován, ale rozdělen do tří částí, zvětšené písmo, otázky prokládají text.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

- Původní text zachován, ale rozdělen do tří částí, zvětšené písmo, otázky prokládají text.

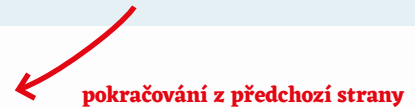
← pokračování na další straně

1. aktivita

Různé identity jedné rodiny, 2. část

- Charakter aktivity umožňuje, aby všichni žáci/žákyně pracovali/y se stejným zadáním a stejnými pracovními materiály.
- Provedené úpravy metodiky:
 - zvětšení písma ve verzi graficky upravené pro lepší orientaci v textu
 - přepis grafické podoby cvičení do verze pro odečítací zařízení

Téma 1

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

3. Sčítání lidu
 Těto pracovní listy, které obsahují úkol na jejich řešení, prostřednictvím tzv. sčítání lidu. Pravidelně sčítání lidu se na území Českých zemí provádělo od roku 1753. Nyní vláda Marie Terézie. Nová Česká země byla rozdělena na tři části před rokem 1850, takže obyvatelství bylo sčítáno v roce 1850, a první celostátní sčítání proběhlo v roce 1921.

3.1. Zadání
 Zůstaňte ve skupinách. Představte si, že jste úředníci v první československé republice a podílíte se na sčítání obyvatelstva roku 1921. Vaším úkolem je pomocí rodině vyplnit sčítací arch. Arch vyplňte společně za celou skupinu. Na vyplnění archu máte 10 min. Po uplynutí 10 minut budete své výsledky prezentovat před třídou nebo si své výsledky vzájemně porovnáte mezi skupinami.

3.1.1. Kolonka Steiner Sammel – manželka
 1. Pohlaví: A) Muž B) Žena
 2. Rodinný stav: A) Svobodný B) Ženatý C) Ovdovělý D) Soudně rozvedený
 3. Národnost: A) Československá B) Německá C) Polská D) Maďarská E) Ruská F) Židovská G) Jiná
 4. Náboženská vyznání: A) Římskokatolická B) Evangelická C) Pravoslavná D) Československá E) Izraelská F) Bez vyznání G) Jiná

3.1.2. Kolonka Steiner Esterl – manželka
 1. Pohlaví: A) Muž B) Žena
 2. Rodinný stav: A) Svobodný B) Vdaný C) Ovdovělý D) Soudně rozvedený
 3. Národnost: A) Československá B) Německá C) Polská D) Maďarská E) Ruská F) Židovská G) Jiná
 4. Náboženská vyznání: A) Římskokatolická B) Evangelická C) Pravoslavná D) Československá E) Izraelská F) Bez vyznání G) Jiná

3.1.3. Kolonka Steiner Hamel – syn
 1. Pohlaví: A) Muž B) Žena
 2. Rodinný stav: A) Svobodný B) Ženatý C) Ovdovělý D) Soudně rozvedený

2. aktivita

Sčítání lidu 1910 a 1921 (10 minut)

← pokračování z předchozí strany

- Samostatná práce
 - Interpretace grafu
- Díky práci s grafem jsou žáci a žákyně schopni/y popsat složení počtu obyvatel v letech 1910 a 1921. Jsou schopni/y vysvětlit rozdíly v počtu obyvatel konkrétních národností.
- Charakter aktivity umožňuje, aby všichni žáci/žákyně pracovali/y se stejným zadáním a stejnými pracovními materiály.
- Provedené úpravy metodiky:
 - zjednodušení otázek pro žáky/žákyně s OMJ
 - zvětšení písma ve verzi graficky upravené pro lepší orientaci v textu
 - přepis grafické podoby cvičení do verze pro odečítací zařízení

Téma 1

Sčítání lidu 1910 a 1921

Prostudujte graf a odpovězte na otázky. Na vypracování máte 10 min. Své odpovědi budete následně sdílet s třídou.

- Osa X znázorňuje jednotlivé národnosti a osa Y znázorňuje počet obyvatel těchto národností.
- Očíslový počet obyvatel je v obou sloupcích stejný.
- Německý byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921.
- Čechoslovenský byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921.

GRAF

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

Sčítání lidu 1910 a 1921

Podívejte se na graf a odpovězte na otázky. Na vypracování máte 10 min. Své odpovědi budete sdílet s třídou.

- Osa X znázorňuje národnosti, osa Y znázorňuje počet obyvatel dané národnosti.
- Očíslový počet obyvatel je v obou sloupcích stejný.
- Německý byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921.
- Čechoslovenský byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921.

Popisný arch

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Sčítání lidu 1910 a 1921

Prostudujte graf a odpovězte na otázky. Na vypracování máte 10 minut. Své odpovědi budete následně sdílet s třídou.

Prostudování grafu

- Osa X znázorňuje jednotlivé národnosti a osa Y znázorňuje počet obyvatel těchto národností.
- Očíslový počet obyvatel je v obou sloupcích stejný.
- Německý byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921.
- Čechoslovenský byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921.

Popisný arch

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

5. Sčítání lidu 1910 a 1921

Prostudujte tabulku a odpovězte na otázky. Na vypracování máte 10 min. Své odpovědi budete následně sdílet s třídou.

- Celkový počet obyvatel je v obou sloupcích téměř stejný. AJ ANO BJ NE
- Německý byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921. AJ ANO BJ NE
- Čechoslovenský byl v roce 1910 mužů, než v roce 1921. AJ ANO BJ NE

Tabulka:

Rok	1910	1921
národnost čechoslovenská	8 034 890	8 817 101
národnost německá	1 750 679	1 195 820
národnost maďarská	1 070 879	652 556
národnost slovanská a ruská	124 813	102 567
národnost polská	69 641	128 783
národnost jiná nebo neuvedená	48 549	130 634
celkem obyvatel	13 429 439	13 007 570

→ pokračování na další straně

← pokračování z předchozí strany

3. aktivita

Identity dnes (10 minut)

- Samostatná práce
 - Četba textu
- Diskuse – celá třída společně

Provedené úpravy metodiky:

- zjednodušení otázek pro žáky/žákyně s OMJ
- zvětšení písma ve verzi graficky upravené pro lepší orientaci v textu
- přepis grafické podoby cvičení do verze pro odečítací zařízení

➤ Příklad osobnosti ze současného veřejného života s nejednoznačnou národnostní identitou pomůže žákům porozumět tomu, že problematika národnostní identity byla komplikovaná nejen v minulosti, ale je i dnes. Žáci budou mít možnost se zamyslet i nad svou vlastní národní identitou.

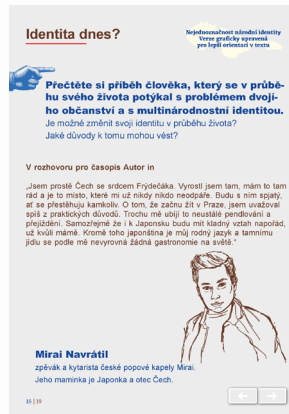
Téma 1

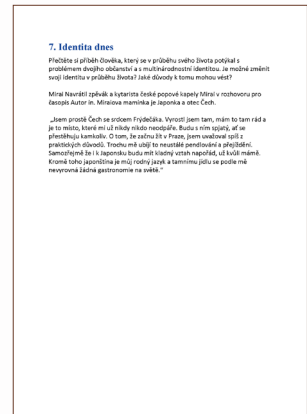
Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

Cíl hodiny:

- **Oborová úroveň:**
 - Žák porozumí kategorii národní identity a její možné nejasnosti.
 - Žák porozumí problematice mnohonárodnostní společnosti první československé republiky.
- **Kompetenční úroveň:**
 - Žák je schopen respektovat přesvědčení druhých lidí, je schopen formulovat argumenty.
- **Český jazyk pro žáky s OMJ:**
 - Žák/žákyně rozumí slovní zásobě spojené s tématem a umí pracovat s krátkými texty.

Kontext:

Ačkoliv byla politika či kultura v období první československé republiky rozdělena podle národnostních linií, ve skutečnosti nebylo možné obyvatele zařadit do jednoznačných národnostních kategorií. Po staletí soužití nebylo možné oddělit Čechy od Němců, Slováky od Maďarů, součástí Československa se staly i skupiny, u kterých nebyl moderní nacionalismus rozvinutý (například Rusíni na Podkarpatské Rusi nebo Šlonzáci ve Slezsku). Specifickým příkladem byli Židé, u kterých se jazyková, národnostní a náboženská identita prolínaly. Kategorie „Čech“, „Němec“, „Rusín“ či „Žid“, které používáme ve výuce, jsou tedy do jisté míry konstruované a problematické.

1. aktivita: Různé identity jedné rodiny

Ukázka, kterou mají žáci k dispozici, pochází z časopisu „Kalendář česko-židovský“, vydaného v roce 1919. Česko-židovský kalendář byl pravidelně vydáván od roku 1881 Spolkem českých akademiků – židů. Ukázka tematizuje otázku identity česko-německé židovské rodiny. Kalendář česko-židovský prosazoval asimilaci Židů a češtinu jako jejich jazyk, uveřejnil tedy povídku, která zpochybňuje stereotyp, že židé se hlásili především k německému jazyku a kultuře, čemuž se říkalo pejorativně „němčení“.

2. aktivita: Sčítání lidu 1910 a 1921

Na grafu jsou zobrazeny výsledky z posledního sčítání obyvatelstva v rakousko-uherské monarchii z roku 1910, a následně výsledky z prvního celostátního československého sčítání obyvatelstva z roku 1921. Při interpretaci výsledků je potřeba mít na zřeteli rozdíl v základní otázce v obou sčítáních. Rakousko-uherské sčítání obyvatelstva totiž zjišťovalo mateřskou řeč obyvatel, zatímco sčítání v Československu již zjišťovalo národnost, jako vnitřní přesvědčení obyvatel. Jedná se tedy o porovnání národností z roku 1921 s obcovací, resp. mateřskou řečí z roku 1910, přičemž v roce 1910 neexistovala kategorie československé řeči, proto se jedná o součet počtu obyvatel, kteří se přihlásili k češtině a obyvatel, kteří se přihlásili ke slovenštině, jako ke svému mateřskému jazyku.

Doporučení:

1. aktivita: Různé identity jedné rodiny

○ 1. část

Vzhledem k tomu, že ukázka zobrazuje také židovskou náboženskou praxi a některé základní židovské zvyklosti, můžete ji využít jako úvod do problematiky náboženství jako celku a pojmenovat rozdíly/spojitosti mezi jednotlivými světovými náboženstvími.

○ 2. část

Cvičení je možné využít i pro distanční výuku nebo jako domácí úkol, žáci pak vyplňují arch každý jednotlivě. Stále doporučujeme provést ve skupině reflexi – další hodinu nebo online.

Správné odpovědi:

1. aktivita: Různé identity jedné rodiny

1) Odkud rodina z ukázky pocházela?

Brázdím

2) Najdi tuto vesnici na současné mapě České republiky. Kde leží?

Středočeský kraj

3) Jakými jazyky se mluvilo ve vesnici?

Primárně česky (německy – málo, pár slov)

4) Jakými jazyky mluvila rodina?

Česky, německy, židovský jargon

5) Proč otec začal mluvit německy vždy v sobotu?

Byl šábes / židovský svátek a otec měl pocit, že němčina (kterou mluvili jeho souvěrci v synagoze v Brandýse) je jaksí vznešenější a hodí se ke sváteční atmosféře lépe.

6) Do jakého kostela chodila máma a proč?

Do křesťanského kostela do Sluh, protože neuměla německy a neměla patřičné šaty.

2. aktivita: Sčítání lidu 1910 a 1921

1) Osa X znázorňuje jednotlivé národnosti a osa Y znázorňuje počet obyvatel těchto národností.

a) Ano

b) Ne

2) Celkový počet obyvatel je v obou sčítáních téměř stejný.

a) Ano

b) Ne

3) Němců bylo v roce 1910 méně než v roce 1921.

a) Ano

b) Ne

4) Čechoslováků bylo v roce 1910 méně než v roce 1921.

a) Ano

b) Ne

Správné odpovědi Zjednodušené verze:

1. aktivita: Různé identity jedné rodiny

- 1) Rodina pocházela z obce Brázdim.
 - a) **Ano**
 - b) Ne
- 2) Najdi tuto vesnici na mapě České republiky. Nachází se ve Středočeském kraji?
 - a) **Ano**
 - b) Ne
- 3) Ve vesnici se mluvilo jenom česky.
 - a) Ano
 - b) **Ne**
- 4) Rodina mluvila česky i německy.
 - a) **Ano**
 - b) Ne
- 5) Otec mluvil německy v sobotu, protože to byl židovský svátek.
 - a) **Ano**
 - b) Ne
- 6) Matka nechodila do kostela v Brandýse, protože neuměla německy.
 - a) **Ano**
 - b) Ne

2. aktivita: Sčítání lidu 1910 a 1921

- 1) Osa X znázorňuje jednotlivé národnosti a osa Y znázorňuje počet obyvatel těchto národností.
 - a) **Ano**
 - b) Ne
 - 2) Celkový počet obyvatel je v obou sčítáních téměř stejný.
 - a) **Ano**
 - b) Ne
 - 3) Němců bylo v roce 1910 méně než v roce 1921.
 - a) Ano
 - b) **Ne**
 - 4) Čechoslováků bylo v roce 1910 méně než v roce 1921.
 - a) **Ano**
 - b) Ne
-

Hodina 3

T. G. Masaryk jde do divadla

Předmět: Český jazyk a literatura, Dějepis | Čas: 45 minut

Struktura hodiny:

1. aktivita

Příjezd TGM do Československa (5 minut)

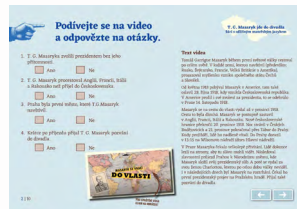
- Práce s videem
 - Evokační aktivita

Téma 1

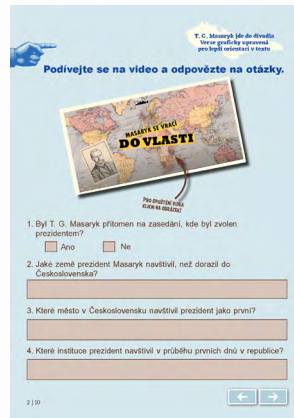
- Plná verze.

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

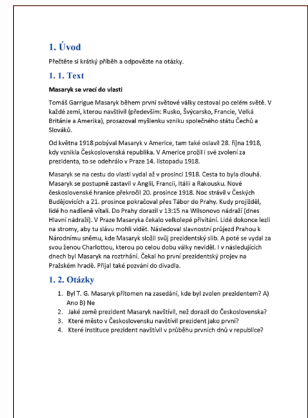
- Text jazykově zjednodušen. Otázky zjednodušený.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Původní verze. Na Youtube možnost zpomalení videa.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

- Přepis videa do textové podoby.

pokračování na další straně

2. aktivita

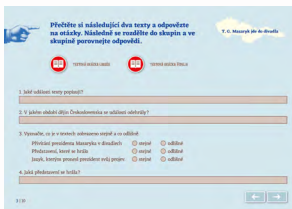
Návštěva TGM v Národním a německém divadle (40 minut)

pokračování z předchozí strany

1. část (20 minut)

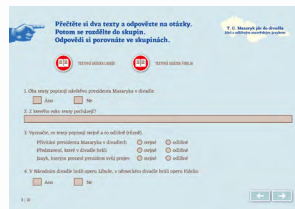
- Samostatná práce (15 minut)
 - Četba a analýza dobových novinových článků

Téma 1

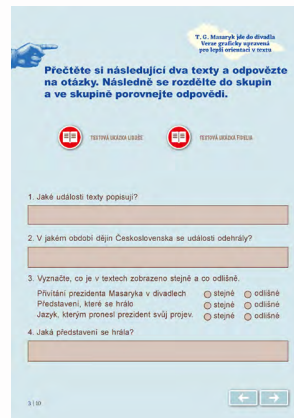
- Plná verze, původní dobové texty, otázky pro analýzu textů na závěr.

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

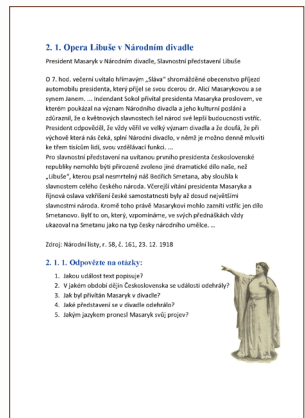
- Texty jazykově zjednodušeny a zkráceny. Otázky zjednodušeny.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Původní verze. Zvětšené písmo.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

- Texty původní, otázky prokládají text.

2. aktivita

Návštěva TGM v Národním a německém divadle (40 minut)

Bonusová aktivita (5 minut)

- Poslech ukázek z oper Libuše a Fidelio
- ➔ Žák na jejich základě srovná návštěvu TGM v Národním a Pražském německém divadle.

pokračování na další straně

2. aktivita

Návštěva TGM v Národním a německém divadle, 2. část

2. část (15 minut)

- Závěrečná diskuse – společně celá třída

🔄 Žáci ve skupinách porovnají své odpovědi a reflektují je.

← pokračování
z předchozí strany

Téma 1

- Otázky pro analýzu a porovnání textů.

Téma 7

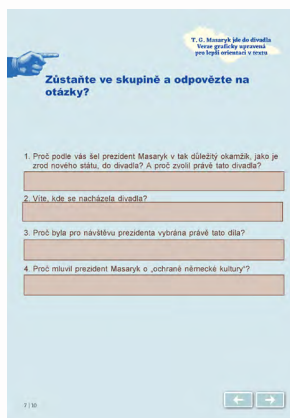
Zjednodušená verze (OMJ)

- Otázky jazykově zjednodušené, k dispozici možnosti ano/ne.

Téma 7

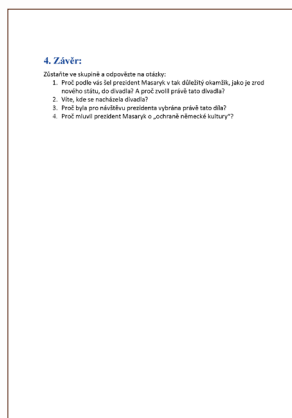
Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Původní verze.
Zvětšené písmo.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

- Původní otázky.

Cíl hodiny:

• Oborová úroveň:

- Žák si uvědomí, jak národnostní složení republiky ovlivňovalo i podobu kultury.
- Žák si uvědomí symbolickou roli kultury a její propojení s politikou.

• Kompetenční úroveň:

- Žák je schopen analýzy a vzájemného porovnání dobových textů, je schopen o získaných poznacích diskutovat a argumentačně podložit svůj názor.

• Český jazyk pro žáky s OMJ:

- Žák/žákyně rozumí slovní zásobě spojené s tématem a umí pracovat s krátkými texty.

Kontext:

Kultura byla v českých zemích spjatá s politikou od období národního obrození, kdy oba dominantní národy soupeřily právě na jejím poli – v zakládání pěveckých a divadelních spolků, v kvalitě děl atd. Nejlepším příkladem je právě stavba Národního divadla v Praze a opera Libuše, kterou Bedřich Smetana složil k příležitosti jeho otevření. Stavba Německého divadla byla pak reakcí německy mluvící menšiny v Praze.

Období, kdy se zrodila republika, bylo také obdobím, ve kterém se rozhodovalo, zda bude soupeření různých jazykových skupin v novém státě pokračovat, nebo se bude kulturní život v různých jazycích rozvíjet v symbióze.

Hodina stojí na analýze dvou článků z dobového tisku, které popisují návštěvy prezidenta Masaryka v pražském Národním divadle a Pražském německém divadle (dnes sídlo Státní opery) o Vánocích roku 1918. Masaryk do nich zavítal v prvních večerech po svém návratu do nově svobodného státu a měly velký symbolický význam. Oba články obsahují zajímavé detaily (o proslovech, používaných jazycích, operách, které se hrály), které všechny nesly význam a díky jejich srovnání můžeme říct mnohé o povaze soužití obou národů v novém státě.

Liberální pražští Němci Masaryka vítali, ale ve stejné době v pohraničí bojovali legionáři s německy hovořícími povstalci v separatistických regionech. Když Masaryk německy ujistil publikum, že německá kultura se bude v novém státě rozvíjet, udělal tak důležitý krok, aby ujistil německou menšinu, že má v Československu své místo a jeho garantem bude právě prezident.

Doporučení:

Součástí hodiny je i bonusová aktivita – poslech ukázek z oper, které Masaryk navštívil.

Volba obou představení nebyla náhodná. Představení Libuše v Národním divadle bylo srozumitelnou volbou. Opera s nacionalistickým námětem byla poprvé uvedena právě v Národním divadle v roce 1881. Vznik Československa mohl být chápán jako vyplnění Libušina proroctví, kterým opera končí.

Německy hovořící menšina neměla k dispozici tak jednoznačné dílo. Beethovenova opera Fidelio (první české uvedení 1814) o síle lásky a svobodě byla spojována s republikánskými ideály Francouzské revoluce. Opera oslavuje svobodu, aniž by byla přímočaře nacionalistická.

Správné odpovědi:

2. aktivita: Návštěva TGM v Národním a německém divadle

1. část: Srovnávání novinových článků

	Stejně	Odlišné
Přivítání prezidenta Masaryka v divadlech	✓	
Představení, které se hrálo		✓
Jazyk, kterým pronesl prezident svůj projev		✓

Správné odpovědi Zjednodušené verze:

2. Aktivita: Návštěva TGM v Národním a německém divadle

1. část: Srovnání novinových článků

1) Oba texty popisují návštěvu prezidenta Masaryka v divadle.

- a) Ano
- b) Ne

2) Z kterého roku texty pocházejí?

1918

3) Vyznačte, co texty popisují stejně a co odlišně (různě).

a) Přivítání prezidenta Masaryka v divadlech

- I. stejně
- II. odlišné

b) Představení, které v divadle hráli.

- I. stejně
- II. odlišné

c) Jazyk, kterým pronesl prezident svůj projev.

- I. stejně
- II. odlišné

4) V Národním divadle hráli operu Libuše, v německém divadle hráli operu Fidelio.

- a) Ano
- b) Ne

Hodina 4

Kdo má (získá) cenu? | Mnohojazyčná československá literatura

Předmět: Český jazyk a literatura | Čas: 45 minut

Struktura hodiny:

1. aktivita

Laureáti státní ceny (20 minut)

- Práce ve dvojicích
 - Analýza seznamu spisovatelů

➤ Žáci analyzují seznam spisovatelů a spisovatelek, kteří získali Státní cenu za literaturu a srovnávají počty nositelů Státní ceny podle jejich národnosti a jazyka.

Téma 1

Prohlédněte si seznam výherců Státních cen za literaturu z let 1920-1937 a odpovězte na následující otázky:

- Jaká národnost převládá mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami?
- Od kterého roku se začínají mezi oceněnými objevovat spisovatelé a spisovatelky německé, slovenské a maďarské národnosti?
- Jaké bylo postavení jednotlivých jazyků v rámci československé literatury a proč?
- Jaká důsledky mělo používání menšinového jazyka v tvorbě pro spisovatele a spisovatelky?

- Plná verze, otevřené otázky, graf a seznam spisovatelů.

Téma 7

Zjednodušená verze (OMJ)

Prohlédněte si seznam výherců Státních cen za literaturu z let 1920-1937 a odpovězte na následující otázky:

- Mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami převládá:
 - Češi
 - Němci
 - Slovinci
 - Maďarští
- První ocenění:
 - Al. Štormal (spisovatel) získal v roce 1920/21
 - W. Štormal (spisovatelka) získal v roce 1920/21
 - Ci. Štormal (spisovatelka) získal v roce 1920/21
- V jakém postavení jednotlivých jazyků v rámci československé literatury a proč?
- O čem svědčí používání menšinového jazyka v tvorbě pro spisovatele a spisovatelky?

- Otázky jazykově zjednodušené, možnost výběru správné odpovědi, graf a seznam spisovatelů zachován.

Téma 7

Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Prohlédněte si seznam výherců Státních cen za literaturu z let 1920-1937 a odpovězte na následující otázky:

- Jaká národnost převládá mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami?
- Od kterého roku se začínají mezi oceněnými objevovat spisovatelé a spisovatelky německé, slovenské a maďarské národnosti?
- Jaké bylo postavení jednotlivých jazyků v rámci československé literatury a proč?
- Jaké důsledky mělo používání menšinového jazyka v tvorbě pro spisovatele a spisovatelky?

- Zachováno původní zadání a otázky, zvětšené písmo.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

2. Státní ceny za literaturu

Prostudujte si tabulku výherců Státních cen za literaturu z let 1920-1937 a odpovězte na následující otázky:

- Jaká národnost převládá mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami?
- Od kterého roku se začínají mezi oceněnými objevovat spisovatelé a spisovatelky německé, slovenské a maďarské národnosti?
- Jaké bylo postavení jednotlivých jazyků v rámci československé literatury a proč?
- Jaké důsledky mělo používání menšinového jazyka v tvorbě pro spisovatele a spisovatelky?

Tabulka:

Rok	Češi	Slovinci	Němci	Maďarští
1920	3	0	0	0
1921	3	1	0	0
1922	4	1	0	0
1923	5	0	0	0
1924	4	0	0	0
1925	6	1	0	0
1926	5	1	0	0
1927	6	1	0	0
1928	6	1	2	0
1929	5	1	1	0
1930	5	1	1	0
1931	5	1	1	0
1932	2	1	1	0
1933	2	1	0	0

- Zachováno původní zadání a otázky, graf a seznam spisovatelů zjednodušen a přepsán do tabulky pro čtečky zařízení.

pokračování na další straně

2. aktivita

Literární žánry (5 minut)

- Samostatná práce
 - Četba úryvků literárních textů

➤ Žáci určují literární žánry ukázek z děl laureátů Státních cen za literaturu.

← pokračování z předchozí strany

Téma 1

- Původní verze literárních ukázek.

Téma 7

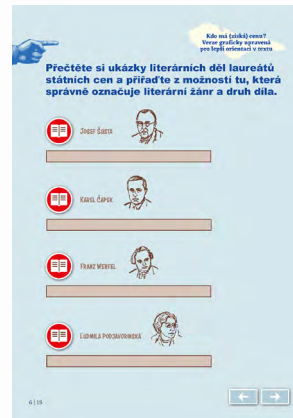
Zjednodušená verze (OMJ)

- Texty literárních ukázek zkráceny a zjednodušeny, slovenská báseň přeložena do češtiny.

Téma 7

Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Zachovány původní texty, zvětšené písmo.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

- Zachovány původní texty, pro lepší orientaci výběr možností k dispozici po každém textu.

← pokračování na další straně

3. aktivita

Vypracování medailonku spisovatele (20 minut)

- Samostatná práce
- Kreativní aktivita
- Možnost využít programy Canva nebo PowerPoint
 - Zadání zůstává stejné pro všechny skupiny žáků/žákyň.

➤ Žáci vypracují biografický medailon vybraného autora a autorky.

← pokračování z předchozí strany

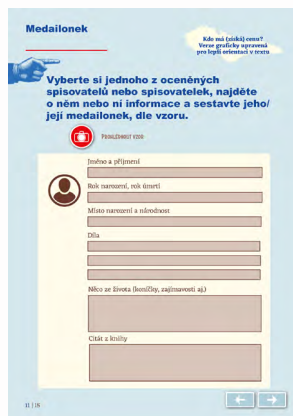
Téma 1

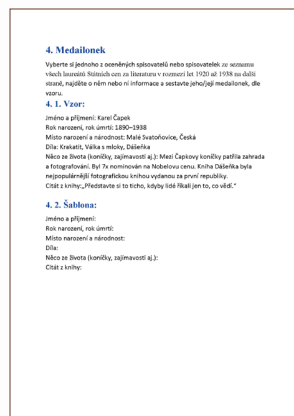
Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

Cíl hodiny:

- **Oborová úroveň:**

- Žák je schopen vyjmenovat spisovatele, kteří tvořili v období první československé republiky. Vnímá národnostní rozmanitost československé literatury.
- Žák zná podrobnější informace o životě vybraného autora nebo autorky.
- Žák je schopen na základě literární ukázky určit literární druh a žánr a charakterizovat jej.

- **Kompetenční úroveň:**

- Žák je schopen samostatně vyhledat informace a zpracovat zadaný úkol.

- **Český jazyk pro žáky s OMJ:**

- Žák/žákyně rozumí slovní zásobě spojené s tématem a umí pracovat s krátkými texty.

Kontext:

1. aktivita: Laureáti státní ceny

V této hodině se věnujeme literatuře v období první československé republiky. Zaměřujeme se ale i na spisovatele a spisovatelky, kteří tvořili v jiných jazycích než v češtině. Snažíme se ukázat literární život v celé jeho rozmanitosti a soustředíme se právě na postavení menšinových literatur.

Jako téma, na kterém lze tyto otázky ilustrovat, jsme si vybrali Státní ceny za literaturu, které od roku 1920 vyhlašovalo Ministerstvo školství a osvěty. Slovesné ceny byly předávány na výročí vzniku Československé republiky. Nejprve se oceňovala díla pouze ve státním jazyce (tedy v češtině nebo slovenštině, které byly chápány jako dva dialekty československého jazyka), nemohli být ale oceněni tvůrci tvořící v dalších jazycích. Poprvé byla pravidla změněna v roce 1923, od této doby mohla být oceněna i díla v dalších jazycích, ovšem musela být vydána na území Československa (to stále limitovalo německé či maďarské autory, kteří své knihy často vydávali v zahraničí).

Až do roku 1928 speciální porota oceňovala i tři díla ve všech oborech v jazyce německém. Stalo se to v období tzv. aktivistické politiky, kdy byly součástí vlády i německé strany a vláda se snažila přestovat pocit příslušnosti k Československu i v obyvatelích hovořících německy. Němečtí autoři byli oceňováni pravidelně do roku 1932, kdy v důsledku krize ministerstvo omezilo počet německých cen na jednu (českých bylo stále kolem deseti). Ve třicátých letech ovšem byla udělována cena i maďarsky píšícím autorům, plánovanou cenu pro polské a rusínské spisovatele znemožnily důsledky mnichovské dohody v roce 1938. Na příkladu Státní cen lze diskutovat o postavení národnostních menšin v Československu a vztahu státu k nim.

2. aktivita: Literární žánry

Ukázky jsou vybrány tak, aby ukazovaly žánrovou šíři Státních cen i rozmanitost literatury v Československu. Karel Čapek získal Státní cenu nejvícekrát (v letech 1924 za dílo Krakatit, 1930 za Povídky z druhé kapsy, v 1934 za dílo Povětroň a v roce 1937 za dílo Bílá nemoc). Franz Werfel byl nejznámějším německy píšícím spisovatelem působícím v Československu. Když byla v roce 1928 poprvé udělena cena za dílo psané v němčině, získal ji právě Werfel zpětně za celé desetiletí. Postavení slovenštiny bylo před vznikem republiky mnohem obtížnější než češtiny a literární život nebyl na Slovensku tak rozvinutý. Častá byla inspirace folklorními motivy jako sbírka Balady básnířky, prozaičky a zakladatelky slovenské literatury pro děti a mládež Ludmily Podjavorinské.

V kategorii esejistické byli oceňováni intelektuálové spojení s oficiální politikou Československa jako Josef Šusta, historik, ministr školství a osvěty v letech 1920–1921 a člen skupiny „pátečníků“. Ve svém díle sice utvrzoval stereotypní interpretaci Němců jako „kolonistů“, německé kolonizaci ale připisoval zásluhy za rozvoj českého království ve středověku.

Doporučení:

3. aktivita: Vypracování medailonku spisovatele

Autora nebo autorku, o kterém žáci vypracují životopisný medailon, můžete buď určit sami na základě konkrétních vzdělávacích cílů nebo si mohou žáci vybrat – pak je možné diskutovat i proč si vybrali konkrétní osobu.

Pro tvorbu medailonu mohou žáci využít také online grafický program Canva nebo program PowerPoint.

Správné odpovědi:

1. aktivita: Laureáti státní ceny

1) V jakých jazycích jsou napsána oceněná díla?

Čeština, slovenština, němčina, maďarština

2) Od kterého roku se začínají mezi oceněnými objevovat autoři německé, slovenské a maďarské národnosti?

Slovenské národnosti od roku 1920, německé od roku 1928, maďarské od roku 1937

2. aktivita: Literární žánry

a) Literární druh: drama, literární žánr: tragédie (Čapek)

b) Literární druh: lyricko-epický, literární žánr: balada (Podjavorinská)

c) Literární druh: epika, literární žánr: povídka (Werfel)

d) Literární druh: epika, literární žánr: román

e) Literární druh: publicistický žánr, literární žánr: referát (Šusta)

Správné odpovědi Zjednodušené verze:

1. aktivita: Laureáti státní ceny

1) Mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami převládá národnost.

a) česká

b) slovenská

c) německá

2) První oceněný/á

a) slovenský spisovatel/spisovatelka byl/a v roce **1920**

b) německý spisovatel/spisovatelka byl/a v roce **1928**

c) maďarský spisovatel/spisovatelka byl/a v roce **1937**

3) Většina spisovatelů/spisovatelek tvořila v menšinovém jazyce.

a) Ano

b) Ne

2. aktivita: Literární žánry

a) Literární druh: drama, literární žánr: tragédie (Čapek)

b) Literární druh: lyricko-epický, literární žánr: balada (Podjavorinská)

c) Literární druh: epika, literární žánr: povídka (Werfel)

d) Literární druh: epika, literární žánr: román

e) Literární druh: publicistický žánr, literární žánr: referát (Šusta)

Hodina 5

Průmysl první československé republiky

Předmět: Dějepis | Čas: 45 minut

Struktura hodiny:

Aktivita – Práce s mapou

1. část (15 minut)

- Skupinová práce
 - Práce s dobovou mapou
- ☞ Žáci se seznámí a zapamatují si hlavní odvětví průmyslu a jeho geografické rozložení v první československé republice.

Otázky do diskuse zahrnují jak vyhodnocení nejlepší skupiny, tak i následnou reflexi. Doporučujeme, aby zástupce skupiny, která vypsala nejvíce odvětví, odpovědi přečetl. Další skupiny mohou přidat informace, které nezazněly.

Doporučené otázky pro reflexi:

- Kolik odvětví jste zvládli vypsát?
- Co vám dělalo ve skupině největší problém?
- Podívejte se na jednotlivé regiony, jaký průmysl je u nich zakreslený? Platí to stále?

**pokračování
na další straně**

Aktivita – Práce s mapou, 1. část

← pokračování z předchozí strany

Téma 1

Rozdělte se do skupin po pěti.
Prohlédněte si mapu, na které jsou vyznačena významná průmyslová odvětví v první československé republice.
Vaším úkolem je společně ve skupině určit co nejvíce průmyslových odvětví, která se nacházela na území republiky, a napsat k nim i geografickou oblast (stačí přibližně geografické umístění např. střední Čechy, severní Morava).
Na tento úkol máte 10 minut.
Vyhrává ta skupina, která správně napíše co nejvíce průmyslových odvětví i s jejich geografickou polohou.
Výsledky si následně vzájemně porovnejte.

- Plná verze.

→ pokračování na další straně

Téma 7

Zjednodušená verze (OMJ)

Rozdělte se do skupin po pěti.
Podívejte se na mapu. Mapa ukazuje průmyslová odvětví, která byla v první československé republice.
Pojmenujte jednotlivá průmyslová odvětví a napište, ve které části republiky se nacházela. (stačí přibližně geografické umístění např. střední Čechy, severní Morava).
Na úkol máte 10 minut.
Výsledky budete porovnávat.

- Zjednodušené zadání. Práce s mapou nezměněna.

Téma 7

Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Rozdělte se do skupin po pěti.
Prohlédněte si mapu, na které jsou vyznačena významná průmyslová odvětví v první československé republice.
Vaším úkolem je společně ve skupině určit co nejvíce průmyslových odvětví, která se nacházela na území republiky, a napsat k nim i geografickou oblast (stačí přibližně geografické umístění např. střední Čechy, severní Morava).
Na tento úkol máte 10 minut.
Vyhrává ta skupina, která správně napíše co nejvíce průmyslových odvětví i s jejich geografickou polohou.
Výsledky si následně vzájemně porovnejte.

- Zachováno původní zadání, odpovídá potřebám dané skupiny žáků/žákyně.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

2. Průmysl první republiky
Rozdělte se do skupin po pěti.
Na internetu nebo z jiných zdrojů vyhledejte, jaká byla významná průmyslová odvětví v první československé republice.
Vaším úkolem je společně ve skupině určit co nejvíce průmyslových odvětví, která se nacházela na území republiky, a napsat k nim i geografickou oblast (stačí přibližně geografické umístění např. střední Čechy, severní Morava).
Na tento úkol máte 10 minut. Vyhrává ta skupina, která správně napíše co nejvíce průmyslových odvětví i s jejich geografickou polohou.
Výsledky si následně vzájemně porovnejte.

- Zadání upraveno. Žáci/Žákyně nepracují s mapou, ale dohledávají sami informace na internetu. Ostatní žáci ve skupině pomáhají doplnit informace do mapy.

Aktivita – Práce s mapou

← pokračování z předchozí strany

2. část (20 minut)

- Skupinová práce
 - Práce s dobovými reklamami a dobovou mapou
- ⇒ Žáci si upevní své znalosti o průmyslových odvětvích z předchozí aktivity a seznámí se s konkrétními firmami.

3. část (10 minut)

- Porovnání dobové průmyslové a národnostní mapy
- Diskuse – celá třída společně
- ⇒ Žáci díky porovnání průmyslové a národnostní dobové mapy porozumí provázanosti národnostního složení československé republiky s hospodářstvím a s jeho důsledky.

Aktivita – Práce s mapou, 2. část

Téma 1

- Plná verze.

← pokračování na další straně

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

- Zjednodušené zadání. Práce s mapou a dobovými reklamami nezměněna. Zjednodušený otázky v sekci Zamyslete se.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Zachováno původní zadání, odpovídá potřebám dané skupiny žáků/žákyn.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

- Zadání upraveno. Žáci/žákyně nepracují s mapou, ale ke každé reklamě přiřazují místo ze seznamu. Reklamy jsou popsány do textu vhodného pro čtecí zařízení.

Aktivita – Práce s mapou, 3. část

← pokračování z předchozí strany

Téma 1

Podívejte se na mapy a odpovězte na otázky.

- Je pro určitý region charakteristický určitý průmysl?
- Jaký průmysl je nejvíce zastoupen v oblastech obyvatelské koncentrace? (Mnichov, Brno, Vídeň, ...)
- Bylo nerovnoměrné rozložení průmyslu později pro republiku problém? Zdrojte.
- Jaké jsou výhody a nevýhody pro regiony převážně zemědělské a převážně průmyslové?

MAPY

- Plná verze.

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

Podívejte se na mapy a odpovězte na otázky.

- Ve které části republiky bylo nejvíce průmyslu?
 - Jihozápadní část
 - Střední část
 - Severní část
- Tam, kde bylo hodně průmyslových továren, byla i:
 - velká města
 - malá města
 - vesnice
- Bylo vhodné rozložení průmyslu?
 - Ano
 - Ne

MAPY

- Práce s mapou. Zjednodušené otázky s možností výběru správné odpovědi.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Podívejte se na mapy a odpovězte na otázky.

- Je pro určitý region charakteristický určitý průmysl?
- Jaký průmysl je nejvíce zastoupen v oblastech obyvatelské koncentrace? (Němci, Maďari, Rusové, Poláci, ...)
- Bylo nerovnoměrné rozložení průmyslu později pro republiku problém? Zdrojte.
- Jaké jsou výhody a nevýhody pro regiony převážně zemědělské a převážně průmyslové?

MAPY

MAPY

- Zachováno původní zadání, odpovídá potřebám dané skupiny žáků/žákyně.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

5. Porovnání map
Přesunete mapy a odpovíte na otázky.

- Je pro určitý region charakteristický určitý průmysl?
- Jaký průmysl je nejvíce zastoupen v oblastech obyvatelské koncentrace? (Němci, Maďari, Rusové, Poláci, ...)
- Bylo nerovnoměrné rozložení průmyslu později pro republiku problém? Zdrojte.
- Jaké jsou výhody a nevýhody pro regiony převážně zemědělské a převážně průmyslové?

5.1. Národnostní mapa Československé republiky

5.2. Průmyslová mapa Československé republiky

- Zadání upraveno. Obě mapy byly popsány a přepsány pro čtečí zařízení. Otázky do diskuse zůstávají původní.

Cíl hodiny:

• Oborová úroveň:

- Žáci jsou schopni pojmenovat základní odvětví průmyslu v Československu a správně je geograficky umístit, jsou schopni vyjmenovat firmy působící v období let 1918–1938 na území Československa.
- Žáci jsou schopni popsat souvislost mezi rozložením průmyslu a národnostním složením.

- **Kompetenční úroveň:**

- Žák účinně spolupracuje ve skupině, aktivně se podílí na řešení úkolu, efektivně komunikuje s ostatními členy týmu o rozdělení a splnění úkolu.

- **Český jazyk pro žáky s OMJ:**

- Žák/žákyně rozumí slovní zásobě spojené s tématem a umí pracovat s krátkými texty.

Kontext:

Východiskem pro hospodářský rozvoj Československa po roce 1918 byl stav hospodářství v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi v době existence habsburské monarchie. Vývoj hospodářství ovlivňovala i národnostní politika a složení dané oblasti.

České země byly průmyslově nejrozvinutější částí Rakouska-Uherska. Důležitou roli v tradičních průmyslových odvětvích jako výrobě textilu a skla hrála německá menšina. V důsledku změny hranic po roce 1918 došlo k zpřetrhání mnohých hospodářských vazeb, byla zavedena cla, která oddělila průmysl od tradičních německých odbytišť.

Slovensko a Podkarpatská Rus byly země převážně agrární. Průmysl a kapitál byl spojen především s maďarsky mluvící menšinou. Po vzniku republiky zaujaly tyto území postavení agrární části země (zemědělství, lesní hospodářství, uhlířství a těžba dřeva).

Přibližně od poloviny dvacátých let začíná růst československé ekonomiky. Slibný vývoj byl však přerušen velkou hospodářskou krizí, která na exportně založené československé hospodářství dopadla ještě silněji než na sousední země. Krize tak byla důležitou příčinou politické radikalizace a problémů, do které se republika dostala na konci třicátých let.

Dobová mapa pochází z knihy „Nejkrásnější země: kniha mládeže o Československu“. Jedná se o ilustrovaný atlas, kde mladí čtenáři našli všechny základní informace o republice – od hospodářství a průmyslu po popis krajiny a složení obyvatelstva. Kniha byla publikována v roce 1938, a zachycuje tudíž stav průmyslu na sklonku první republiky. Významná odvětví i firmy mají ale svůj počátek už za Rakouska-Uherska.

Doporučení:

1. část

Na závěr hodiny můžete žákům promítnout aktuální průmyslovou mapu České republiky a porovnat mapy navzájem.

Správné odpovědi:

1. část

Průmyslové odvětví / Geografická oblast:

- **keramický a sklářský průmysl** / Modrá, Domažlicko, Karlovy Vary, jižní Morava, severní Čechy, Šumava

- **loděářský průmysl** / Bratislava / jižní Slovensko
- **mincovnictví** / Kremnica
- **dřevařský průmysl** / střední-východní Slovensko, Podkarpatská Rus, Novohradské hory, Šumava
- **dřevozpracující a výroba nábytku** / Jeseníky, východní Slovensko, Český les, jihovýchodní Morava
- **ocelářský a strojírenský** / Vítkovice, Podbrezová, Blansko
- **obuvnictví** / Zlín
- **textilní průmysl** / severní Čechy, Podkrkonoší, západní Čechy, Krušné hory, Vysočina, Jeseníky, Brno
- **papírenský průmysl** / České Budějovice, Podkrkonoší
- **automobilový a strojírenský průmysl** / Plzeň, Mladá Boleslav, Praha, západní Čechy
- **stavební průmysl** / Ružomberok, Beroun

2. část

- **KOH-I-NOOR** – 4
- **Škoda Auto** – 3
- **Václav Filip, vdova** – 14
- **Brüder Stiassni** – 8
- **Horní a hutní těžířstvo Vítkovice** – 7
- **Slatinské doly** – 1
- **Jiří Schicht akc. spol.** – 15
- **Epiag** – 2
- **V. Kohlerta a synové** – 11
- **Mincovna, Kremnica** – 12
- **Aero** – 6
- **Loděnice Škodových závodů** – 5
- **G. A. Frohlich a syn** – 9
- **Zbrojovka Podbrezová** – 16
- **Harrachovské sklárny** – 10
- **Firma Jan Liebieg a spol.** – 13

Hodina 6

Z komínů nestoupá dým

Hospodářská krize v Československu

Předmět: Dějepis | Čas: 45 minut

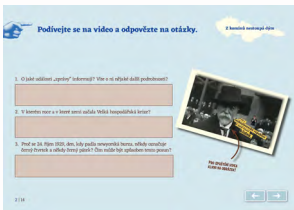
Struktura hodiny:

1. aktivita

Odkud se krize vzala? (5 minut)

- Video – evokační aktivita
- Video slouží jako aktivizační prvek pro opakování základních informací o hospodářské krizi.

Téma 1

- Plná verze.

Téma 7

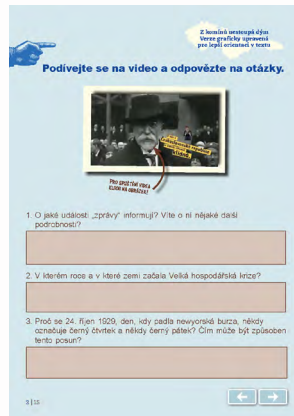
Zjednodušená verze (OMJ)

- Video přepsáno do jednoduššího textu. Zjednodušený otázky s možnostmi odpovědí.

Téma 7

Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Video a otázky v původní verzi, zvětšené písmo.
- Na Youtube možnost zpomalení videa.

Téma 7

Verze pro čtečky obrazovek

I. Úvod
Přečíte si krátký příběh a odpovězte na otázky.

I. 1. Příběh

Národní tary
Boaring 20s (bouřlivá 20. léta) v Americe. To vám byly časy! Kultura, pokrok a prosperita.

V říjnu 1929 se však na newyorské burze začíná dít něco neobvyklého. Alasie se prodávají pod cenou, ani náhodou se nemají zájem. A nejednou trah. Čtvrtek 28. října se do historie zapíše se denem J. listopadu... (text continues with a story about the 1929 stock market crash)

I. 2. Otázky:

1. O jaké události přibližně informují? Víte o ní nějaké další podrobnosti?
2. V kterém roce a v které zemi začala Veliká hospodářská krize?
3. Proč se 24. října 1929, den, kdy padla newyorská burza, někdy označuje černý čtvrtek a někdy černý pátek? Čím může být způsoben tento posun?

- Video přepsáno pro čtečí zařízení, otázky nezměněny.

pokračování na další straně

pokračování z předchozí strany

2. aktivita

Důsledky krize pro společnost (25 minut)

- Skupinová práce (25 minut)
 - Práce s dobovými fotografiemi
- Prezentace (10 minut)
- Diskuse (5 minut)

☞ Žák je na základě analýzy fotografií schopen pojmenovat základní společenské změny, které se odehrály v důsledku hospodářské krize.

Téma 1

- Plná verze.

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

- Text zadání zjednodušen, úkol zůstává stejný.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

- Zachováno původní zadání, odpovídá potřebám dané skupiny žáků/žákyň.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

- Zadání nezměněno, jednotlivé fotografie přepsány pro čtecí zařízení.

pokračování na další straně

pokračování z předchozí strany

3. aktivita

Krize v československém průmyslu (15 minut)

- Samostatná práce
 - Práce s dobovým textem
- Diskuse – celá třída společně

Žák je schopen vyjmenovat a rozumí specifikům dopadu hospodářské krize v Československu. Rozumí příčinám nerovnoměrného dopadu krize na určité regiony.

Téma 1

Poselechťe si ukázkou a na základě informací z ní označte, který výrok je pravda a který lež.

1. Až na výjimky situace na Slovensku...
 - PRAVDA LEŽ
2. Oblast severních Čech ve 30. letech 20. století hospodářsky prosperovala.
 - PRAVDA LEŽ
3. Mléčná výroba dospěla kromě jižní Čech...
 - PRAVDA LEŽ
4. V celé oblasti se nacházely továrny a průmyslové podniky.
 - PRAVDA LEŽ
5. Počítá hospodářství krize je v severních Čechách výrazně nezaměstnanost, běžal po cestách a podvýživa dětí.
 - PRAVDA LEŽ
6. Počítá autora byla příčinou politického úspěchu Konrada Henleina krize a nezaměstnanost.
 - PRAVDA LEŽ

Kraj, kterým jde hlad, Světozor (1935)

„Severní Čechy – Krušné hory, Českosaské Švýcarsko – byly přirozeně bohaté na železnou rудu, železo bylo v této zemi velmi vzácné, železná ruda byla v této zemi velmi vzácná, železná ruda byla v této zemi velmi vzácná...“

• Plná verze.

Téma 7 Zjednodušená verze (OMJ)

Přečtěte si ukázkou a na základě informací z ní označte, který výrok je pravda a který lež.

1. Až na výjimky situace na Slovensku...
 - PRAVDA LEŽ
2. Oblast severních Čech ve 30. letech 20. století hospodářsky prosperovala.
 - PRAVDA LEŽ
3. Mléčná výroba dospěla kromě jižní Čech...
 - PRAVDA LEŽ
4. V celé oblasti se nacházely továrny a průmyslové podniky.
 - PRAVDA LEŽ
5. Počítá hospodářství krize je v severních Čechách výrazně nezaměstnanost.
 - PRAVDA LEŽ
6. Počítá autora byla příčinou politického úspěchu Konrada Henleina krize a nezaměstnanost.
 - PRAVDA LEŽ

Kraj, kterým jde hlad, Světozor (1935)

Severní Čechy – kromě přirozeně bohaté železnou rudou, železná ruda byla v této zemi velmi vzácná, železná ruda byla v této zemi velmi vzácná...“

• Dobový text zjednodušen, úkol zůstává stejný, zjednodušené otázky pro závěrečnou diskusi.

Téma 7 Graficky upravená verze pro lepší orientaci v textu

Poselechťe si ukázkou a na základě informací z ní označte, který výrok je pravda a který lež.

1. Až na výjimky situace na Slovensku...
 - PRAVDA LEŽ
2. Oblast severních Čech ve 30. letech 20. století hospodářsky prosperovala.
 - PRAVDA LEŽ
3. Mléčná výroba dospěla kromě jižní Čech...
 - PRAVDA LEŽ
4. V celé oblasti se nacházely továrny a průmyslové podniky.
 - PRAVDA LEŽ
5. Počítá hospodářství krize je v severních Čechách výrazně nezaměstnanost.
 - PRAVDA LEŽ
6. Počítá autora byla příčinou politického úspěchu Konrada Henleina krize a nezaměstnanost.
 - PRAVDA LEŽ

Kraj, kterým jde hlad, Světozor (1935)

„Severní Čechy – Krušné hory, Českosaské Švýcarsko – byly přirozeně bohaté na železnou rудu, železo bylo v této zemi velmi vzácné, železná ruda byla v této zemi velmi vzácná...“

• Dobový text rozdělen na několik částí, otázky prokládají text, otázky pro závěrečnou část jsou nezměněny.

Téma 7 Verze pro čtečky obrazovek

Kraj, kterým jde hlad

Poselechťe si ukázkou a na základě informací z ní označte, který výrok je pravda a který lež.

(Některá k dispozici v samostatném souboru Audio King, kterým jde hlad.)

3. 1. Text
Kraj, kterým jde hlad, Světozor (1935)

„Severní Čechy – Krušné hory, Českosaské Švýcarsko – byly přirozeně bohaté na železnou rудu, železo bylo v této zemi velmi vzácné, železná ruda byla v této zemi velmi vzácná...“

• Dobový text nezměněný, přepsán pro čtecí zařízení, otázky pro závěrečnou část jsou nezměněny.

Cíl hodiny:

- **Oborová úroveň:**

- Žák je schopen vyjmenovat a popsat jednotlivé dopady velké hospodářské krize na společnost.
- Žák si uvědomí specifika dopadu krize v Československu, chápe propojenost mezi hospodářskou krizí a vzrůstajícím politickým extremismem.

- **Kompetenční úroveň:**

- Žák rozvíjí své dovednosti a práci ve skupině.
- Žák rozvíjí schopnosti interpretaci obrazového materiálu a tím rozvíjí i své dovednosti z mediální výchovy.
- Žák prohlubuje schopnosti analýzy textu a identifikace klíčových informací.
- Žák procvičuje své prezentační schopnosti.

- **Český jazyk pro žáky s OMJ:**

- Žák/žákyně rozumí slovní zásobě spojené s tématem a umí pracovat s krátkými texty.

Kontext:

V důsledku Velké hospodářské krize se zhroutily ekonomiky mnoha zemí po celém světě. Krize byla překonána až v polovině 30. let 20. století, také díky začátku zbrojení a podpory zbrojního průmyslu.

Velká hospodářská krize se nevyhnula ani Československu. Krize se v Československu neprojevila okamžitě v roce 1929, ale až s odstupem přibližně dvou let. V roce 1931 začala postupně dopadat na všechna průmyslová odvětví a vrcholila v roce 1933.

Hospodářská krize postihla nejprve zemědělství, ve kterém bylo zaměstnáno 60 % obyvatel. Krize vedla k poklesu poptávky po průmyslovém zboží, to se odrazilo ve všech průmyslových odvětvích nejvíce v tzv. lehkém průmyslu. Lehký průmysl byl nejvíce zastoupen v severní pohraniční části republiky, v Sudetech. Za jednu z příčin nárůstu nacionalismu v německých pohraničních oblastech, je považována právě hospodářská krize, kdy byla československá vláda kritizována za kroky, které (ne)udělala pro pomoc obyvatelům postiženým krizí.

2. aktivita: Důsledky krize pro společnost

Vybrané fotografie pochází z časopisu Světozor. (Světozor byl český obrázkový časopis, vycházející s přestávkami od roku 1834. Založil jej Pavel Josef Šafařík. Cílem tohoto časopisu byla snaha pobavit čtenáře různými zajímavostmi.) Fotografie, stejně jako i popisky k nim, pocházejí z článků o dopadech hospodářské krize. Žáci tak mají k dispozici autentický materiál, který problémy společnosti zobrazuje a popisuje z dobové perspektivy.

3. aktivita: Krize v československém průmyslu

Článek „Kraj, kterým jde hlad“ pochází z roku 1935 a byl uveřejněn v časopise Světozor. (Světozor byl český obrázkový časopis, vycházející s přestávkami od roku 1834. Založil jej Pavel Josef Šafařík a cílem byla snaha pobavit čtenáře různými zajímavostmi.) Text je reportáží delegace československých spisovatelů do severních Čech. Delegace měla za úkol zjistit, jaká tam panuje hospodářská situace a jaká je nálada mezi obyvateli. Mezi německy hovořícími obyvateli vzrůstaly protirepublikové nálady a lidé se přikláněli k Sudetoněmecké národní frontě vedené Konradem Henleinem (Sudetendeutsche Heimatfront).

Text vznikl na konci třicátých let, kdy se politické nálady v Evropě také v důsledku hospodářské krize radikalizovaly. Článek je příkladem vstřícného přístupu a snahy o pochopení složité situace obyvatel severních Čech. Příklon k extremistickým ideologiím, který se týkal jak německého, tak i českého obyvatelstva, chápe jako výsledek hospodářské situace.

Doporučení:

3. aktivita: Krize v československém průmyslu

Aktivitu můžete napojit na obecnou problematiku příčin příklonu lidí k extremistickým hnutím.

- Co lidi vedlo/vede k volbě nedemokratických stran?
- Zůstávají některé motivace lidí stejné napříč dějinami?

Správné odpovědi:

3. aktivita: Krize v československém průmyslu

- 1) Autor popisuje situaci na Šumavě. – lež
- 2) Oblast severních Čech ve 30. letech 20. století hospodářsky prosperovala. – lež
- 3) Většina obyvatel daných území byli Češi. – lež
- 4) V dané oblasti se nachází textilní a sklářský průmysl. – pravda
- 5) Kvůli hospodářské krizi je v severních Čechách vysoká nezaměstnanost, běžné jsou exekuce a podvýživa dětí. – pravda
- 6) Podle autora byla příčinou politického úspěchu Konrada Henleina bída a nezaměstnanost. – pravda

Správné odpovědi Zjednodušené verze:

1. aktivita: Odkud se krize vzala

1) Událost, o které video informuje je:

- a) Velká hospodářská krize
- b) Vypuknutí první světové války

2) Velká hospodářská krize začala v roce:

- a) 1929
- b) 1939

3) Den, kdy začala krize se nazývá:

- a) černý čtvrtek
- b) zelený čtvrtek

3. aktivita: Krize v československém průmyslu

1. Autor popisuje situaci na Šumavě. – lež

2. Oblast severních Čech ve 30. letech 20. století hospodářsky prosperovala. – lež

3. Většina obyvatel daných území byli Češi. – lež

4. V dané oblasti se nachází textilní a sklářský průmysl. – pravda

5. Kvůli hospodářské krizi je v severních Čechách vysoká nezaměstnanost, běžné jsou exekuce a podvýživa dětí. – pravda

6. Podle autora byla příčinou politického úspěchu Konrada Henleina bída a nezaměstnanost. – pravda